

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatoriului [Lő-
vésztosa], Nr 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune.

Pre trei lune . . . 8 fl. v. a
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii'a :

prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni :

10 cr. de linia, si 30 cr. taca'a tim-
brale pentru fiesce-care publica-
tiune separatu. In loculu deschis
20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

„FEDERATIUNEA“

pre patrariulu IV. oct.—dec. 1871.

DD. abonati, alu caroru abonamentu espira cu finea lunei curinte, septemvre, se binevoiesca a-si reinnof abonamentele celu multu pana in 8. octomvre, pentru ca estu-modu respectivii DD. abonati se pota fi feriti de irregularitati in primirea diuariului, era Administratiunea si Expeditur'a de complicatiuni, cari proviniu d'in intardiatele insinuari la abonamentu.

Acei DD. abonati, cari sunt in restantia cu pretulu de prenumeratiune, sunt rogati se binevoiesca a-si refui socotelele catu mai curundu, pentru ca sum'a restantielor e mare si Administratiunea ingreunata.

Totu-una-data rogamu pre DD. abonatii nostri se alature in epistolele de prenumeratiune, seu se lipesca de cuponele asemnateloru postale cate una adresa tiparita.

In fine avemu a face atenti pre DD. abonatii nostri, ca cu inceputulu patrariului venitoriu, respective dupa reitorcerea dlui Redactore, diuariulu nostru era va aparé de trei ori pre septemana, ca si mai inainte.

Conditiiunile de prenumeratiune remanu cele d'in fruntea diuariului.

Redactiunea.

Pest'a, 25. sept. 1871.
7. oct.

Precum se comunica d'in Praga, luni-a venitoria, 9. oct., diet'a Boemiei si-va reincepe siedintiele interupte. Pre langa deliberarea legii de nationalitate si a celei electorale, se va statorí si reportulu de statu alu Boemiei catra intreg'a monarchia, pre bas'a principiilor fundamentali, si totu una data se va precisá autonomi'a tieriei, precum si reportele Boemiei catra Unguria si catra celelalte provincie. Una adresa, de carea voru fi insocite aceste proiecte, va analisá apoi motivele decisiunilor concepute, precum si modulu de procedere in cestiunea de dreptu publicu. — In cercurile bine informate se vorbesce, ca negociatiunile ministeriului Hohenwart cu corifeii dietei boeme, in privinti'a adresei, aru fi luat una directiune, carea face se intardie desbaterile adresei. Si anume, cele doue seu trei proiecte de adresa, pre cari cont. Hohenwart le-a dechiaratu degia de neacceptabile, contienu una pasagiu, contra carui-a guvernulu face observatiuni, — si acestu-a e lasarea justitiei in competinti'a dietei. Una justitia propria boema cont. Hohenwart nu voiesce se o conceda una data cu capulu, pre candu federalistii cehi insistu cu totu a-dinsulu pentru ea. — Unu correspondinte d'in Prag'a alu diuariului vienesu „Presse“ comunica cu privire la afacerea adresei, ca cont. Clam-Martinitz ar' fi resolutu cestiunea adresei in Vien'a. In siedinti'a comisiunii respective adresa fu acceptata cu tote amendamentele guvernului. — Altu-cum sta inse lucrulu cu legea electorale. Guvernulu a statoritu numerulu membrilor dietei la 265. Preste acesta cifra nu e erstatu a trece, dar' se lasa in liber'a voia a dietei a o reduce, — de asemenea guvernulu nu voiesce se exercite neci una influintia la impartirea deputatiloru in curie singurate; comisiunii inse i succese a esoperá immultirea numerului deputatiloru statoritu in proiectulu guvernului, obtinendu pentru comunitatele cehi inca 16 voturi. Acum'a inse se nasce cestiunea despre necesitatea schimbării institutiunii tieriei. Precum se soie, prin esirea

nemtiloru d'in diet'a Boemiei, majoritatea de doue d'in trei parti necessaria pentru acesta schimbare, nu mai esiste, dreptu acea s'a decisu a se cassa mandatele deputatiloru nemtiesci si a se publica alegeri, noue prin ce se crede cu siguritate a se poté delaturá si acestu inconvenientu.

Domn'a unguresca incepe a deveni odiosa chiaru si in locurile filo-unguresci. Diuariulu croatu „Obzor“ d'in Zagrabia ni aduce adeca scirea, ca in cetatea Fiume, cu ocaziunea assentarii, carea dureza si acum'a, s'au intemplat una multime de excessuri. Amaritiunea popolatiunii a ajunsu la unu gradu forte periculosu. Guvernatoarele cetatii, cont. Zichy, prevediendu demonstratiuni anti-magiare, a parasitu cetatea, era priuariulu s'a bolnavitu pre neacceptate. Absinti'a guvernatoarelui atatu de tare a irritatu poporatiunea Fiumei, incatu ea tramise una deputatiune la Szmec, pentru ca se-lu roge se ordoneze una procedere mai legale la assentare. In cetate se audiáu strigete: „Se traiesca croatii!“ „Fiume e tradata!“ etc.

Cestiunea principala care preocupa mai tota press'a straina sunt negociatiunile vamali ale Alsciei si Lorenei, si evacuarea celoru siese departemente franceze, cari formeza a dou'a zona de ocupatiune. Franci'a si era Franci'a! Totu-de un'a si pretotindeni nu este vorba decatu despre Franci'a; tote celelalte, ori catu de interesante si vitali, remanu cu totulu secundarie. Se luamu in mana diuariile d'in tota Europa; se luamu organele de publicitate germane, si chiaru expresiunile cele mai fidele ale vice-tiarului Bismarck, si ne vomu convinge, ca Franci'a batuta si umilita este totu ce preocupa diaristici'a lunei intregi si in specie pre echourile cele mai intime ale guvernului nemtiescu. — Diuariulu „Independinti'a Belgica“ comunica, ca difficultatile ce impedeau mersulu negociariloru privitorie la nou'a conventiune vamala franceza-nemtiesca, nu s'au aplanatu inca; a ajunsu inse a se crede, atatu de catra pessimisti, catu si de catra optimisti, ca una solutiune iminenta nu ar' fi cu nepotintia. Dupa pessimisti, dlu Arnim, reprezentantele Germaniei, ar' fi pusu dlui Thiers unu felu de ultimatu, in urmarea carui-a si dupa unu intervalu scurtu, guvernulu germanu si-va retrage propunerile. Se pote inse ca acestu viietu se fia numai una midilocu destinatu a permite dlui Thiers de a trece preste conditiunile ce i s'au impusu de Adunarea nationala.

Unu correspondinte alu acelui a-si diariu mai comunica, ca plenopotentiarii, francesu si nemtiescu, aru fi ajunsu la una intelegere complecta si ca, prin urmare, ratificarea conventiunii se pote privi chiaru de pre acum ca asigurata. De alta parte scimu, ca in casulu candu i va fi cu nepotintia dlui Thiers d'a obtiené, cu conditiuni acceptabile, grabnic'a evacuare a zonei a dou'a de ocupatiune, totu-si o va poté reclamá, intr'unu intervalu forte scurtu, in virtutea tratatului de pace d'in Francofurtu. Pentru acestu scopu dlu Thiers a inchaiatu unu tratatu cu cele mai mari casse de creditu, cari voru pune la dispositiunea sa fondurile necessarie pentru solvirea diumetatii a patr'a de miliardu d'in spesese de resbelu.

Actiune in passivitate !

Apropiandu-se finea periodului actualu legislativu, mistificatiunile inscenate in Brasieu si ultimele loru resunete nu ne-au surprinsu de locu. Ace'a ce ne pune inse in mirare este tacerea conducatoriloru passivitatii ardelene, este passivitatea inerta a Romaniloru d'in Ardealu.

Ce amu facutu de la inaugurarea dualismului pana acum? Unu pronunciamentu la Blasiu si una conferentia la Mercuria !

Dar' frati Romani, nu unu pronunciamentu, nu una conferentia voru salvá patri'a si drepturile nostre.

Reclamatiiunile si protestele nostre nu trebuie se fia numai cate unu tpetu momentanu, ocazio-

nal; ci strigatulu poporului romanu are se fia unu torrente neintreruptu, care se mature tote d'in calea prosperitatii nostre.

Se nu aseptamu puulu friptu de altii! Se invetiamu dela slavii Austriei si, devota morti pectora, se ne luptamu, nu cu ferru si focu, nu cu arme fisice (proprie tempuriloru barbare), ci cu verb'a, in scrisu, dela tribuna, in adunari, — dar' se luptamu cu virtute, cu abnegatiune sincera !

Anteluptatorii nostri se lucre mana in mana, demintendu odiosulu proverbu: summa petit livor.

Se lucramu, se nu tacemu. Tacerea iniepletiloru, dupa unu mare autoru francesu, este triumfulu neghiobiloru si alu siarlataniloru.

Se scotemu lupii d'in turm'a nationale. Se nu credemu mintiuniloru infflorilate, promisiuniloru desierte.

Se ne redicamu la inaltimea conscientiei nationale; lumin'a acestei-a ni va descoperi situatiunea si missiunea nostra, pre amicii si dusmanii nostri.

Se infruntamu pre acei ce au impertinenti'a de a ne crede capabili pentru a ni pune noi, de buna voi'a nostra, grumadiulu sub securea magiarismului. Tu, ne cede malis, Romane, sed contra audentior ito !

Se fimu tari in credinti'a nostra, constanti in luptele nostre, sinceri si prudenti in faptele nostre.

Sic itur ad astra !

Unu amicu alu
passivitatii.

Correspondintia italiana.

Turin-Pinerolo, 30. sept. 1871.

Sunt cinci ani de candu ilustratiunile democratiei europene fundara una Liga numita a pacci si libertatii. Acesta liga, care e un'a d'in fortiele venitorului, tiene estu-anu alu 5-lea Congresu la Losanu'a, pre elasiculu pamentu alu Elvetiei republicane. Acestu congresu desbate cestiuni mari, vitali, cum e cestiunea orientala. Dorere ca Romanii, caroru li place asie de multu a se preambli prin Europa, nu s'au preamblatu pre aci nici unulu ca se lumineze congresulu prin cunoastintele sale a supra cestiunii orientali.

Lemonnier, membrulu comisiunei si raportoru pentru cestiunea sociale, pune urmatori'a intrebare: dreptulu proprietatii trebuie conservatu ori abolitu?

Lemonnier cu majoritatea comisiunei se dechiara partisanu alu proprietatii fara restringeri. Detorintia fia-carni omu este d'ase conservá, perfectoná si ameliorá. Acesta detorintia implica dreptulu d'a conservá proprietatea.

Voiti asociatiunea ori esterminiulu? batai'a ori pacea? intréba oratorulu. Dreptulu proprietatii e unu faptu umanu, istoricu, nationalu; dreptatea voiesce ca proprietatea se fia conservata, politic'a si moral'a si-dau man'a ca se deschida celoru demosteniti calea spre a poté ajunge acolo. Asociati-ve, multiplicati fortiele vostre; individulu se fia inviolabilu. Proprietatea fara indoiela in mare parte deriva d'in cucerire, dar' e unu faptu ce nu se pote destruge fara a aduce in confusiune intregu ordinulu sociale; deci avemu cea mai imperiosa detorintia, ca se facemu locu sub sore celoru demosteniti, se ascuramu existinti'a generatiunei future amenintata. Unulu pentru toti, si toti pentru unulu, prin urmare; asistinti'a orfaniloru, celoru abandonati, instructiune profesionala, educatiune gratuita pentru toti pre spesese comunei, provinciei, statului, federatiunei, ascurata prin unu impositu asupra venitului, capitalului, dar' nici decum asupra consumatiunii. Lemonnier supune la deliberatiunea congresului urmatori'a dechiaratiune: „Stabilirea unui guvern republicanu pre langa fia-care natiune; formarea unei federatiunii republicane a poporeloru Europei;

libertatea cugetării, a vorbirei și a pressei; libertatea intrinsecă și a conștiinței; libertatea comunelor, a contractelor, a coalițiilor, asociațiilor, circulațiilor, și cambiului; dreptul păcii și bătăliei exercitat de a dreptul de către popor; revizuirea tuturor legilor ce regulează raporturile lucrătorilor și ale capitalistilor; instrucțiunea laică și obligatorie. Neobositul apostol al republicii, Mazzini, nepotându-l portecipă a scris următoarea epistolă președintelui congresului:

Scumpe Domnule!

Sum recunoscătorii amicilor mei din Elveția pentru invitarea ce mi-au trimis prin voi; dar din motive straine politice și mi-e imposibil să particip la congresul vostru. De altmădrea ce așiu face eu? Voi, iubite Domnule, nu ve puteți îndoi despre simpatia mea pentru scopul Ligei. Pace, libertate, asociație — éca formula noii epoci, idealul ce eu totii urmărim — voi și noi — dar' cestiunea nu stă în această — ci în mijlocele prin cari putem să luajungem. În acestu punctu nu ne unim. Voi sperati că să ajungeti cu apostolatul pacificu. L'asiu voi și eu — dar' nu-lu speru. Cartă Europei făcută numai pre contul rasei slave trebuie refăcută. Inițiativă republicană pretotindeni trebuie să înlocuie acestu lucru mortu, fantasma ce se cheama principatu. Trebuie, fără violarea drepturilor cascade, fără respingerea nici unui-a din eternele elemente ale fii-carei societății — să cercăm prosperitatea ce în venitoriu depinde de la lucru și dela asociatiunea intima între lucru și capitalu. Noi nu vom ajunge această meta de cât după o mare bătălie europeană. Această e inevitabilă. Aceea ce trebuie să facem este, să scurtăm după potința intervalulu ce ne desparte de această și să închidem acestu trist și scepticu periodu, care desnerve și corupe. Trebuie făcutu astu felu că să fii scurta, și cea din urma.

Dupa parerea mea aci trebuie să cercăm o forță și sânta inițiativă a poporului. Eu lucru cu amicii mei, după câtu mi-permite debilele-mi poteri, să intrunesc, să concentrez tot elementele posibile pentru o acțiune pacificată prin credință. Astăzi noi mergem pre două căi paralele. Tre-cundu să ne salutăm cu mană și să grabim cu dorințele nostre fratiesci momentul binecuvântatu, în care aceste două linii vor deveni converginti? "

Horia.

Reportul Comisiunii

asupra

manuscriselor din traducțiunea comentariilor lui „Iuliu Cesare” de Bello Gallico.

(Urmare)

Traducătorul Ms. lit. B., voindu să dea explicații a supra metodelui întrebunțiatu în lucrarea sa, face mai întâi distincțiuni între traduceri; ellu dice: „Traducerea este de două feluri: verbale, care este destinată mai verosimil pentru aceia, cari din traducere voiescu totu de-

*) Vedi Nr. 92, 93, 94, 95, 96 și 97 ai „Fed.”

FOISIORIA

Bihoru*)

Tiera, munte, comitatu, castru, orasiu, ore domne ce să însemne? mi-sfarmăm capulu adese-ori, și alesu candu me duceă sorta dela plaiurile Eriului, la Crisiuri.

Dar' vedi bine, omulu de rându în cale e mai sentimental, mai alesu candu după datina patriotică, trecundu prin sufletulu Eriului: chiaru și pentru entulu nationalu se închina câte cu unu pocalu de baccatoru; — da, da, pentru că, baccă d'oro — fructulu auriu, romanului, aduce în minte Italia strabuă.

Suindu promontoriulu Cadea, suim linia despartitoria a Eriului, că de locu să se deschida în vedere țieră proprie a Bihorului; — diserăm propria în adinsu, că-că romanulu genialu, și în Dacia, că și a casa în Italia, în țiera mare, are țiera mica pre totu degetulu cu numiri clasice, să nu-ți fii rusine de căti Roessleri cu ochelari în lume: asiē în Bihoru: Lunca, Borodole, etc. Lunca desfatată (plaiulu de susu alu Barcaului) botelată din vece după sacramentulu romanescu (Lunca, dela lucas — sic dictus, quia minime erat lucidus); Lunca, padurea desăntăta dieiloru, pre ungiura Lakság din Lunkaság.

Tiera mai frumoasă că și a Bihorului necum se mai vedi; munti, codrii cu ape cristaline, promontori sediti cu vitie nobile italiice, tote se ingana cu o câmpă manosa, in-belsugată, și nemarginată în vedere; éra apoi unde i punctulu culminatiunei „non plus ultra” se întindea ce-

*) A se vedé Nr. 94. alu „Federat.”

una-data să invetie și limba originalului, și traducere liberă, allu carei scopu este, că să substituia în alta limba originalulu astu-feliu, că și candu autorulu ar fi scrisu operă sa în limba traducerii. Apoi adage: „Astu-feliu de traducere am urmatu și eu în traducerea presente, care de sine se întielege, este cea mai rationale.” Mai josu dice inca: „Traducătorulu întempina la acestu felu de traducere una greutate triplă. Ellu trebuie să se nevoiesca a traduce câtu se pote mai fidele limba originalului cu tote calitățile și defectele, cu elegantiă și gravitate ei; a se feri înse de ori-ce denaturare a limbei în care traduce, și în fine în traducere a infiltra totu-una-data nealteratu spiritulu, foculu și chiaru dispozițiunea autorului. În câtu mi-a fi succesa a învinge aceste greutăți, a împreună aceste extreme, urmăva va allege.”

Aci aflăm una teoria a modurilor de traducere, care, fără indoie, contine multe principie bune: înse, în întregime ei, ea este mai aplicabilă la acele limbe, cari, prin una cultura îndelungată, și-au dobânditu unu caracteru mai multu și mai puțin statornic și fisat, și că să se ne servimă cu expresiunea tehnică, cari au atinsu gradulu de classicitate. În acele limbe numai, traducătorulu se pote asemena cu unu artistu ce țiene în mană sa unu instrumentu, din care nu pote scoate de cât sunete de mai înainte determinate și cunoscute; ellu este prin urmare nevoitu a cantă să se restringa pentru reproducerea unei melodii straine, în sunetele date instrumentului seu, și să-lu atinga cu atâtă maiestria, încâtu să produca unu effectu nici-una-data identicu, ci numai analogu cu instrumentulu strainu, pre care voiescu a-lu imita. Asiē facu traducătorii germani, italiani, angli și francesi, usandu fii-care de libertatea mai multu și mai puțin intinsa ce li accordu limbele cu regule statornicite, de cari ei se servă. Nu înse tocmai intr'astu-feliu este, în timpulu actuale, cu limba română; fără indoie ea și-are formele ei caracteristice, pre cari le-a pastratu și poporul în graiulu seu usualu, și scriitorii cari de trei sute de ani începe să au cercatu a asterne engetările lor în carte romanescă. Dăra nici poporul nici scriitorii de până acum n'au avutu ocaziunea a dă limbei tota dezvoltarea ce ea trebuie să dobândesca, spre a fi una limba litteraria în tota întinderea cuventului.

A contribuț la cultura ei, este chiaru unu din scopurile, și asta-di cellu principale, ce și-propune Societatea Academica, candu cerea prin concursuri a obținé traduceri bune de pre autorii classici; precederea sa a trebuit firescu să o dea autorilor latini, cari scriu în limba din care s'a nascutu a noastră, cu cele mai multe alle ei forme grammatice și sintactice.

Cand dăra traducătorulu romanu se afla dinaintea unui textu latinu, detori'a lui este mai întâi de tote de a constată până la ce punctu limba română, atât în starea ei actuală, adica în graiulu poporului romanescu, câtu și în trecutulu ei, și anume în scriitorii din cei trei din urma secolu, stă aproape de cea latină; ellu trebuie să se depuna tote silințele că să nu perda nici una ocaziune, de a stringe, de a întări legăturile, mai multu și mai puțin invederate, pre a caroru urma va fi avutu norocirea a dă; trebuie intr'unu cuventu, și mai întâi de tote, să caute a fi atât de latinu pre câtu i este iertatu romanului a fi, fără de a-si strică limba sa vorbitoria.

Să nu caute dăra a sacrifică dieiloru dillei și, sub cuventu de a presentă una lectură mai facilă, să nu primesca că bune tote cuvintele și tote întorsurele de fraze de origine modernă straina, cari sunt adu cu preferința întrebunțiate în limbajulu multoru publicisti și intr'allu

tatea vechie: Oradea-Mare, cu castrulu ore-candu alu Bihorulni — asta-di orasiu.

Ce Oradea-Mare? neci nu-i nume, ci cum ai dice orasiu-mare; (fii să derivăm din latinesculu orbis, orasiu, város, Oradea, Várád; asiē diceau romanii la cetățile încinse cu zidu, că cu unu orbis, inelu; fii să concedem dela identicul cuventu slavicu, hradu, hrade, Oradea, hrad-Aradu, cetate); chiaru că e orasiu mare; ci ore candu a fostu și mai mare, cu numele: „Ulpianum”; sediintia principiloru Mariani, și pre atunci figură și „Castrulu Bihorului.”

Înse ai seculului varvari cu atâtă furia au resbitu în vetrele strabune, câtu în urma le-au ascunsu și numele sub ruine; asiē sunt mute ruinele Muresiului la Aradu, la Cenadu, precum ale Crisiului la Orade; tote cu inscripțiunea „m a r e.”

Dă, Oradea-Mare și Bihorulni — Biharea — ni farmeca sufletulu, ni duce departe inderetru până la dillele de măriri, ne cuprinde cu doin și fiori, și cu tote acestea luăm la anima; pre loculu dembului parasitu, cuibu de scaeti ne întipuiam castru împaretescu cu acuilă română, pre câmpă intinsa vedem nevalindu pre Atila, sbiciulu omenimei și alu lui Ddiu, cu ordele scitice; vedem batalia gigantica; Nomadii Asiei de o parte, în altă colonii romani, scutitorii civilizatiunei și ai besericeii în Orientulu Europei.

Crisiurile, Barcaulu, Crasna, Eriulu și Somesiulu nota în sange, — Atila invingătoriu, — Marianu betranulu mortu pentru patria cu marire română, că acusi peste multi seculi să se mandresca stranepotulu înaintea unui altu Atila ungrescu: „Spuneti lui Arpad domnului vostru etc. . . vorbele lui nu turbura anima noastră, pentru-că ni dice că se

administratiunilor. Unu stilu usioru, dăra neingrita, pre-lisu în cuvinte puțin allese și în neologisme nejustificabili, necotindu poterea ce stă într'una intielectă și discreta concessiune, netienendu sema de caracterulu propriu allu unei limbe, acellu stilu nu pote neci una data servi spre cultura ei.

E preste potința să nu recunosca ori cine, că studiu autorilor classici antici în genere, și pentru noi în parte allu scriitorilor latini celoru buni, ne conduce cu totulu pre alte căi: traducerea lor este mijloculu cellu mai nimeritu, cellu mai practic, și pote chiaru cellu mai usioru, spre a obținé, într'unu tempu mai scurtu, cele mai fructuose effecte dintr'acestu studiu. Traducătorii nostri trebuie dăra să aiba totu-d'una în vedere cultura limbei române prin cea latină; ei trebuie să caute a se folosí de tote analogie ce există între aceste două limbe, cercetându-le necontenit, fără pregetu și pretotindeni. A se departă de autorulu latinu li este iertatu numai în acele rare casuri, unde spiritulu limbei romanesci se va fi înlaturatu într'unu modu evident. Această din urma condițiune are înse și dins'a însemnătatea ei, că-ci nu mai mica este eroarea acelloru-a cari se muncesc a dă limbei române forme latine clasice, chiaru și acolo unde natura ei se împotrivescu la asemenea stramutări, și unde regule contrarie sunt tare întemiate pre usuri stravechi; totu asemenea nu ni pare de recomandat tendința acelloru-a, cari se servu de preferința cu neologismu, fii chiaru și latini, în loculu unoru diceri totu atât de latine, dăra cari din vechime au remasu statorice în limba română.

Aceste consideratiuni generale ce comisiunea a scotitu de cuvintia a le oppune teoriei emise de traducătorulu Ms. lit. B. i-au înlesnit mijloculu de a judecă până la ce punctu concurrentii, alle caroru lucrări stau în cercetarea sa, au întielescu modulu cu care trebuie tractatu limba română în facia cu testulu latinu alu lui Cesare; pre aceste baze și aplicandu parerile sale la manuscrisulu în cestiune, ea va constată, că traducătorulu a făcutu cu multa libertate usu de principiele ce însuși și-pusesse înainte, intervertindu adesea fraseologia autorului latinu și une ori netienendu chiaru sema de distincțiuni cari resulta din pozițiunea respectiva a cuvintelor în textu. Suatemu nevoiti a adage, că prin această traducătorulu forte a-rare ori a reusit a dă stilulu seu acellu caracteru limpede și allese, care distinge pre istoricul romanu. Ceea ce rescumpera înse una mare parte din asemenea defecte, sunt expresiunile fericite, cari stau respandite în operă sa, diceri și fraze curate romanesci, cullesse din gură poporului și din vechii scrietori, termeni și aventuri de stilu pline de viaține, de energia, cari resaru pre alocurea din fraseologia, cam împedecată a traducătorului și facu adesea pre cititorulu obositu să gasescu, prin licuriri luminoase, marea umbra a istoricului Iuliu Cesare.

Raportore A. Odorescu.

(Finea va urmă.)

Conferința reprezentantiloru clerului și poporului romanu din Maramuresiu, Satumare și Ugocea în cauză a unirei acestoru părți sub unu consistoriu vicarialu că foru de primă instanția.

Sigetulu-Maramuresiului în 18. septembre st. n. fu marforu unei conveniri din cele mai frumoase. Preoti și mireni, fruntea intielectiei române din Satu-Mare, Ugocea și, mai allese, din Maramuresiu, formara cunună acelei

scoboră din sementia regelui Atila, numitu sbiciulu lui Ddiu, care asemenea a rapitu dela stramosiulu mentiera această (a Bihorului) cu mană armată, etc. loculu îndatinatu la Notariulu cap. 20. „dar' acum odata cu vietia nu dăm unecio palma delocu.

De ni-aru fi permis să sborăm prin asoftarea ideiloru și a souveniriloru de curundu, și până în vecina la Muresiu și Somesiu, acolo unde jacu ruinate totu atâtea Oradi-mari române, (orasie mari) Muresiulu până la Cenadu, la Tisă, ori până în promontoriu Aradului; Somesiulu din Selagiu până în capulu Nirului, tote o să fie coplescu cu ruine — campulu împenatu cu pene, floricele, și postatu rendu în rendu cu demburi, totu atâtea morminte, morminte nationale — pentru patria română, morminte altele a ingropării varvariloru — tote morminte sacre ale mariei strabune etc., decâte-ori ne-au storsu lacrimi din ochi atari demburi la Bihoru, Satumariu și Aradu!

Să parasim înse pre unu momentu castrulu și orasiulu Bihoru, tote lucruri peritorie, și să precedem la Bihorul celu eternu și maiestaticu.

Siepte ore dela Orade spre media-di-resaritu; siepte miliri între paduri, văi și codri, pre unde tota anima bate romanescă, și numai decatu se areta în vedere valea Crisiului negru, presarata cu nenumerate sate romanesci, în frunte Beiusiulu; dela Beiusiu 4 ore pre cursulu Crisiului și suntem în polele muntelui santu a Bihorului, alu caru nume cu fala din veci lu mai portăm; — hic Rhodus, hic salta.

intre membrii deputatiunei diecesane, insarcinata cu misiunea de a prezenta dorintele si dorerile clerului si ale poporului gr. cat. romanu d'in diecesea Gherlei la inaltulu ministeriu ung. reg. in lun'a lui decembrie 1870., — am fostu silitu a absentá d'in gremiulu tractului Giulei, in care se afla parochia Valasutu, vre-o doue septemane. Dreptu-a ceea, de-si n'amu potutu fi de facia candu s'a planisatu intemeierea scolei comunale in Valasutu, totu-si, apartinendu acésta parochia tractului Giulei —[a carui-a conducere mi este incredintata, mi tienu de detorintia santa a dá respunsulu chiarificatoriu onoratului publicu cetitoriu, cu atátu mai vertosu, cá en am fostu insarcinatu d'in partea venerabilului ordinariatu gherlanu cu misiunea, cá se descurcu caus'a scolei confessionale, gr. cat. romane d'in Valasutu, si se reparadiu aceea, ce era sé se dirime prin nepasarea altoru-a, chiamati asemenea mie la rolulu de a construi edificiuulu civilisatiunei romane pre basea solida a instructiunei poporale.

Cá se fu bine intielesu, se-mi fa ertatu d'in indulgentia onoratului publicu cetitoriu a descrie istoriculu mesurorulu aplicate spre ajungerea scopului de a prefaca scol'a gr. cat. romana d'in Valasutu in scola comunala. Reintorcandu-me d'in caletoria mai susu amintita, m'a intimpinatu faim'a d'in fonte siguru: cá dlu inspectore scolaru alu Comitatorulu Doboc'a-Colosi u s'a infacisiatu mai antái in parochia Borsi'a dupa acéa in parochia Valasutu, pentru intemeierea scolei comunale, si cá in Borsi'a confessioneala ev. ref. si-a predatu scol'a de comunala, dar' poporul gr. cat. romanu nici cá a luat parte la convatiunea tienuta in obiectulu intemeierii scolei comunale; ér' in Valasutu tote confessionile si-au datu invoie la intemeierea scolei comunale. Necrediendu faimei surde, am recercatu pre on. D. Parteniu Nemesiu, parocu gr. cat. in Valasutu, cá se-mi dea deslucire despre starea lucrului, care nice n'a intardfatu a-mi relatiuná, cum-cá intra adaveru vre-o doue-dieci de insi romani gr. cat. (d'in poporatiunea de vre-o optu-dieci fumuri) fára de a fi fostu condusi de paroculu, docentele, séu inspectorele scolaru locale, s'au infacisiatu la adunarea conchiamata spre a storce de la poporu invoie la infintiarea scolei comunale. Basatu pre relatiunea onoratului preutu, am reportatu veneratului Ordinariatu despre celea intemplete in gremiulu parochiei Valasutu in absintia mea.

Venerab. ordinariatu diecesanu, in tenorea decisiunei consistoriale ddo 17 fauru 1871 Nro. 364/150 m'a insarcinatu cá, esíndu in facia locului, in parochia Valasutu, si luminandu poporulu gr. cat. romanu despre scopulu salutaru alu scolei confessionale, se-lu indemnu la sustinerea acelei-a-si cá si pana acum, ér' despre vointia de a sustiené scol'a cá confessionala se ieu declaratiune formala. Conformu acestei ordinatiuni fára cea mai putiena amenare m'am si infacisiatu in parochia cestiunata, si ducendu protocolu formalu, inainte de tote am intrebatu pre d. parocu, pre docente, pre curatorii basesice, precum si pre senatulu scolaru despre aceea: cá ore cu scirea si invoie la d'insiloru s'a subscrisu una fractiune mica a poporatiunei gr. cat. romane la invoie la inchiata pentru intemeierea scolei comunale? si mi-a respunsu: cá nu! pentru-cá preutul in díu'a aceea n'a fostu a casa, ci in vecina parochia Ineu, unde functiuná cá administratoru interimalu, docentele a fostu a casa, dar' n'a mersu la loculu adunarei; ér' d'entre curatarii basesicesi si d'entre membrii senatului scolaru cea mai mare parte nu s'a infacisiatu la adunare, si una parte a parasitu adunarea, intielegundu substratulu obiectului luat la desbatere, si numai vre-o duoi au luat parte la consultári.

Acum lasu se urmedie in sa-si fassineu poporulu gr. cat. d'in Valasutu, luata la protocolu cu aceea-si ocaziune: Subscrisi gr. cat. locuitori romani d'in parochia Valasutu, in protopopiatulu Giulei, in cunoscentia sufletului fassinamulu urmatoriele:

Infacisiantu-se Dlu Iosifu Kethely, supremu inspectore scolaru, in parochia Valasutu si descalecandu la ospetaria, antistia comunala prin juratii comunali, sub amenintiare de pedepsa banala, a conchiamatu pre poporeni d'in fumu in fumu fára osebire de nationalitate si religione la una adunare tienenda in amintit'a ospetaria unde adunandu-ne, fára de a séf caus'a convocarei nostre, dupa una capacitate energiosa ne-a provocatu Dni'a Sa, cá se ni predámu scol'a confessionala de scola comunala, intrunindu-ne tote confessionile si natiunile scolele confessionale intr'o scola comunala, ce se va edificá pre spelele statului.

Noi, nefíndu de facia preutul si docentele nostru, séu altu barbatu intiepletu, care se ne doscepte si chiarifice, cá ce deosebire este intre scol'a confessionala si cea comunala; mai incolo, cugetandu noi, cá Dsa, cá supremu inspectore scolaru, cu scirea si convocarea mai marilor nostri basesicesi si scolari s'a infacisiatu in mediloculu nostru, spre a ne indemná, cá se ni predámu scol'a de comunala; totu-odata, síndu indulciti prin promissiunea facuta, cá scol'a comunala se va redicá pre spelele statului: unii d'entre noi amu alunecatu si ne-amu subscrisu la invoie la facuta in caus'a infintiarii scolei comunale in comun'a Valasutu. Inse cu acésta ocaziune, intielegundu deosebirea ce esiste intre scol'a confessionala gr. cat. romana si cea comunala: ne declarám, cá neci-candu nu voimu, cá se se

prefaca scol'a nostra cea gr. cat. romana in scola comunala; ci voimu si ne indetorimu a o sustiené si in viitoriu pentru totu-de-un'a, cá scola confessionala gr. cat. romana cu limba propunerei cea romana. — Urmedie subscrierile.

Mai incolo, intrebandu pre dlu preutu si pre poporu: cum-cá la rogarea antistiei basesicesi a senatului scolaru si a poporului gr. cat. romanu d'in Valasutu care e in maioritate preponderanta in acésta comuna, s'a infacisiatu Domnulu Iosifu Kethely, supremu inspectore scolaru, in comun'a Valasutu pentru intemeierea scolei comunale? mi-a respunsu, cá cu scirea si invoie la poporulu gr. cat. d'in Valasutu neci candu n'a fostu recercatu D. inspectore scolaru a veni la Valasutu in acestu obiectu. Dreptu-aceea, cercandu de a-meruntulu, s'a adaveritu d'ia descoperirile unoru persone fide-demne, cá dlu notariu comunale d'in Valasutu Alesandru Krajuik, romanu prefacutu in magiaru, precum acésta insu-si a marturisitu-o in facia mea, a chiamatu d'in oficiu pre Dlu inspectore scolaru — fára scirea si convocarea poporului gr. cat. romanu si a superioriloru sei, in numele intregi poporatiuni d'in comun'a Valasutu, — cá se icsa in facia locului pentru intemeierea scolei comunale. — Dupa parerea mea antistia comunala, séu d. notariu in numele antistiei comunale d'in Valasutu, numai atunci ar' fi avutu dreptu se fáca acestu pasiu, candu prin antistia basesicesi, si senatulu scolaru confessionale gr. cat. d'in Valasutu ar' fi fostu recercatu spre acésta in scrisu, in urmea unei decisiuni formale emanate d'in siedintia adunarei curatoriei basesicesi, a senatului scolaru si a poporului gr. cat. d'in parochia Valasutu. Inse procedur'a acésta legala nu s'a observatu, ci prin juratii comunali sub amenintiare de pedepsa s'a coadunatu turm'a cea sufletesca, fára pastoriu, la fagadeu, fára de a i-se notificá previe caus'a adunarei; deci, urdirea procedurii urmate in acestu obiectu n'a avutu basea legala; pentru-cá cauze asemenea acestei-a, cari aducu cu sine urmári aduncu taiatorie in viitorulu unui poporu, debue se se pertractadie dupa premergerea unei deliberatiuni mature si libere, manifestate d'in partea acelu poporu, a carui-a prosperitate spirituala si materiala depinde de la reusirea obiectului luat sub desbatere si decidere.

Protocolulu ce cuprinde susu-mentiat'a fassine a poporului romanu gr. cat. d'in Valasutu, d'impreuna cu declaratiunea formala a acelu-a-si poporu, pentru sustinerea scolei confessionale, l'am substernutu venerabilului ordinariatu alu diecesei gr. cat. gherlane pentru facerea pasiloru receruti la locurile competente, spre sustinerea caracterului confessionale a scolei gr. cat. romane d'in parochia Valasutu. — Ér' venerab. ordinariatu, avendu intentiunea salutará de a sustiené tote scolele gr. cat. d'in diecesea Gherlei, cá confessionale, si luptandu-se cu zelu statornicu pentru realizarea acestei intentiuni, precum mi s'a facutu cunoscutu prin decisiunea consistoriale ddo 18. martiu 1871. Nr. 649/358 — si-a facutu detorintia s'a pentru descurcarea finala a acestei cauze, carea amenintia cu nimicire caracterulu confessionale alu scolei gr. cat. romane d'in Valasutu.

Precum apare d'in premisele desluciri, asta-data s'a salvatu caracterulu confessionale alu scolei gr. cat. d'in Valasutu; inse cá se se sustiena si spre viitoriu nescirbatu si neatacatu, e conditiune sine qua non: cá toti factorii chiamati prin vocea stentorica a natiunei romane spre inaintarea cauzei instructiunei poporale si a cresterii poporului, se conluere d'in respoteri, cu abnegatiune de sine si sacrificarea intereselor private, in favorea cauzei natiunale, prin urmare, e chiamarea santa a parocului gr. cat. d'in Valasutu, cá, redicandu-se la inaltínea misiunei sale celei impreunate cu grea respundere, se privighedie preste turm'a sa, si se o descepte, cá se intielega vocea tempului, a natiunei si a pastorului seu, si se nu ratecesca cátra pasiuni mortifere spiritului natiunali; ér' chiamarea docentelui este: cá se nu iubesca numai sudorea cea crunta a romanului, cá medilocu de vietuire, ci se iubesca mai pre susu de tote a cultivá spiritulu generatiunei tenere, alu acestei sperantie a viitorului natiunei romane, incredintiate conducerii sale, se nesuesca a o inavuti cu cunoscentiele si invetiaturele, dupa cari insetedia totu natulu natiunei romane. — Ce se tiene de poporulu d'in comun'a Valasutu, nefíndu inca pornitu pre carier'a culturii natiunale, anevoia se pote desceptá d'in letargia apatiei spirituale; inse daca voiesca a-si sustiené celu mai scumpu clenodiu, adeca limba natiunala, debue fára amenare se incepa edificarea unei scole corespundietorie legiloru, pentru-cá altu-cum nu-i salvatu pentru viitoriu caracterulu scolei confessionale, ci numai e procrastinata decadintia totala a scolei romane gr. cat. d'in Valasutu.)

Alimpiu Borbolovicu m. p.,
v. protopopulu gr. cat. alu tract. Giula.

*) In legatura cu acestu respunsu ar' avé se urmeze unu tractatu de doue si diumetate cole manuscrupu, scrise cáta se pote de desu. In acestu tractatu onorab. D. vice-protopopu alu tractului Giulei si-dá parerile sale individuale despre cauzele, cari impedece progressulu instructiunii in scolele nostre confessionale. Cá se nu mai amenám publicarea respunsului d'in cestiune, a trebuitu se-lu despartimu de acestu tractatu, pre care, daca ni va iertá spatiulu, inca lu-vomu publicá.

VARIETATI.

(P. T. p renumeranti ai „Amvonului.“) Dupa o bola cronica indelungata, reintornandu dela Carlsbad intr'o stare, care mi dá sperare de sanetate mai buna, am onorea a face cunoscutu p. t. prenumeranti ai „Amvonului“, cá in scurtu voiu reapuca firulu interuptu alu redactarii si publicarii numitei foie eclesiastice. Ceea ce aducu la cunoscentia generala si pana atunci, ce voiu poté dá in asta privintia p. t. prenumeranti deslucire mai detaiata. Oradea-Mare, 1. oct. 1871. — Iustinu Popfíu.

*(Interpellatiune) cátra On. D. Paulu Cieslaru, editorulu „Resbelului Franco-Teutonic“, prin care subscrisulu intrebá: d'in ce cauza nu-i se mai tramite fascicle IV., V. si VI., precum si premiulu promis, dupa-ce cu recepissa a mana potu documentá, cá am facutu destulu conditiuniloru d'in dosulu fasciculu alu III., — deci séu fasciculele urmatorie, séu paralele, cá-ci la d'in contra voiu fi silitu a recurge pre alta cale. — Asteptu respunsu in 14 díle, cá se me sciu orientá. Margau (Meregyo), 5. oct. 1871. — Alesandru Fodoru, paroculu Margaului.

*(Anunciu.) Spre perpetuarea maretiei serbári a depuneri recunoscentiei Romaniloru pre momentulu celui mai mare d'entre ai loru, Stefanu Domnulu Moldovei, dorindu a representá intr'unu tablou un'a d'in cele mai frumoase scene ale acestei serbári — processiunea séu ducerea daruriloru la mormentulu, roga pre toti Domnii si Domnele, cari au asistatu, si specialiminte pre Domnii Delegati ai diferiteloru párti Romane, se binevoiesca, cá pana la 15 Octombre celu multu se tramite fotografiela d-loru sub adres'a P. Verussi, Pictorulu profesorulu scol'a de beleartesi la Liceu, la Iasi. — Verussi.

Sciri electrice.

Bucuresci, 3. octomvre. Camerele se voru convocá pre finea lui octomvre la una sesiune extraordinaria, in cestiunea cálii ferate. Mesurile de carantina, ce au fostu a se luá, de-o camdata s'au mai amenatu.

Viena, 4. octomvre. Projectulu de adresa alu cehiloru, care s'a staveritu in cointielegere cu Hohenwart, fu acceptatu si de comisiunea de 30 membri. Proxim'a siedintia a dietei boeme s'a amenatu pana luni.

Praga, 4. oct. (Siedintia dietei.) Rieger fu alesu reportore generalu alu comisiunii de 30. In siedintia de luni reportorii subcomitetelor si-voru presentá proiectele.

Madridu, 4. octomvre. Cortesulu alesu pre Sagastas de presiedinte, candidatulu guvernului remase in minoritate. Ministrulu-presiedinte declará, cá ministerulu demisiuneza. Cortesulu fu amenatu pana dupa resolverea crizei ministeriale.

Scutari, 5. octomvre. Albanesii tramisera una deputatiune la Constantinopole, spre a exprime multiamit'a tieriei pentru delaturarea lui Ismailu pasia si se presinte sultanulu una adresa omigiale.

Praga, 5. octomvre. Comisiunea de impatiune a dietei a felicitatu pre Majest. Sa la díu'a onomastica si totu-odata a facutu cunoscutu, cá si-a finitu lucrările. Rieger fu alesu de reportore generalu.

Viena, 6. octomvre. „Vaterland“ comunica cu ore-care reserva, cá imperatulu, inca inainte de plecarea sa la Ischl, ar fi demandatu lui Beust prin una scrisore autografa, cá se spriginisca cu taria pre Hohenwart. — In 15 lun'a curinte se voru inchide tote dietele afara de cea boema. — La adresa se voru alaturá doue memorande, despre pusetiunea autonoma a Boemei si despre pusetiunea s'a facia cu cele-lalte tierie.

Bursa de Viena de la 6. octomvre, 1871.

5% metall.	57.75	Londra	117.75
Imprum. nat.	67.80	Argintu	114.—
Sorti d'in 1860	95.75	Galbenu	5.60
Act. de banca	756.—	Napoleon'd'or	9.44
Act. inst. cred.	287.50		

Propriet., edit. si red. respundiet: ALES. ROMANU